

Ірина Беззуб,

молодший науковий співробітник,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна

e-mail: irabezzub@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3561-5991>

Web of Science Researcher ID: GNP-5437-2022

СУЧАСНА БІБЛІОТЕКА ЯК ОСЕРЕДОК ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ

У статті досліджено діяльність бібліотек з формування екологічної культури в Україні. Проаналізовано основні напрями діяльності українських бібліотек у структурі екологічної освіти і виховання та досвід екологічної діяльності окремих зарубіжних бібліотечних установ. Наголошено, що бібліотеки стають екоосередками та виробниками власних інформаційних екопродуктів.

Стверджено, що екологічна діяльність бібліотек допомагає в практичному розв'язанні проблем захисту довкілля і сприяє вихованню у громадян бережливого ставлення до природи. Підкреслено, що дослідження й популяризація досвіду екологічної діяльності бібліотек сприяє підвищенню їхньої ролі в системі соціальних комунікацій.

Ключові слова: бібліотека, інформаційний центр, екологія, екологічна культура, екологічна просвіта, «зелена бібліотека», «насіннева бібліотека», екотуризм.

На сучасному цивілізаційному етапі взаємодія людини з природою є однією з найактуальніших проблем, вирішення якої значною мірою можливе через формування державної політики в галузі екологічного розвитку, створення освітньої системи у сфері навколишнього середовища, дієве екологічне вихованням молодого покоління та громадян узагалі.

У цій стратегії чи не найважливішим є забезпечення вільного доступу громадян до екологічної інформації. Тому в системі екології, якщо тлумачити її як науку та практику, що вивчає і втілює взаємини людини та біосфери, суспільного виробництва з довкіллям, помітна роль відводиться бібліотекам. Вони є унікальними соціальними інституціями, які мають бути включеними в систему екологічної освіти та формування екологічної культури.

Отже, **мета статті** полягає в дослідженні різноманітних напрямів діяльності сучасних бібліотек як центрів формування екологічної культури в Україні.

Питання щодо ролі екологічної діяльності бібліотек уже має певні здобутки в працях українських дослідників. Досвід роботи бібліотек для дітей у формуванні екологічної культури користувачів у другій половині ХХ ст. вперше досліджено й узагальнено І. Романченко. Окремі аспекти екологічної освітньо-культурної діяльності бібліотек розглянуто в публікаціях О. Рапопорт (роль бібліотеки у вихованні екологічної культури студентської молоді), Т. Астапенко (формування екологічної свідомості засобами інформаційно-бібліотечної роботи), Н. Демешкант (екологічний світогляд як складова громадянського виховання), І. Лемешевої (проблеми екології і роль бібліотек в екологічному вихованні населення), Т. Сидоренко (культурно-просвітницька діяльність публічних бібліотек Півдня України), В. Чіки (бібліотека для дітей як осередок екологічного виховання підростаючого покоління), Н. Гніпи (еколого-просвітницька діяльність шкільної бібліотеки), А. Кауфманн (бібліотеки як місця здобуття компетенцій екологічної та соціальної сталості), К. Вернера (бібліотеки й екологія: пам'ятка будівельника екологічної бібліотеки) та ін.

Згідно з Концепцією екологічної освіти в Україні, бібліотеки виконують функції установ, що формують екологічну культуру всіх вікових, соціальних та професійних груп населення в рамках неформальної освіти, разом із засобами масової інформації, громадськими екологічними об'єднаннями, політичними партіями та іншими соціальними інституціями [1].

Помітне місце бібліотек у цілісній системі формування екологічної культури визначається наявністю інформаційних ресурсів, відкритістю та доступністю інформації, впровадженням сучасних технологій, кваліфікованими кадрами та ін.

Для реалізації цих завдань бібліотеки виконують функції інформаційних центрів з питань охорони навколишнього середовища, поповнюють бібліотечні фонди документами з питань екології, створюють бази даних, системи довідково-інформаційного обслуговування, проводять різноманітні просвітницькі заходи, поєднуючи свої зусилля з державними природоохоронними та громадськими екологічними організаціями, видають методико-бібліографічні матеріали тощо.

У рамках реалізації ідеї «зеленої бібліотеки» (концепції розвитку бібліотек, в основі якої лежить ідея посилення потенціалу екологічної діяльності та лідерства бібліотек як провайдерів освіти для сталого розвитку),

Благодійний фонд «Бібліотечна країна» ініціював всеукраїнську інформаційну кампанію Рух «Зелені бібліотеки» в Україні. Згідно з онлайн-словником з бібліотечних та інформаційних наук (ODLIS), «зелені бібліотеки призначені для мінімізації негативного впливу на навколишнє середовище шляхом ретельного вибору місця знаходження, використання природних будівельних матеріалів і продуктів, що біорозкладаються за короткий час, збереження ресурсів (води, енергії, паперу) та відповідальної утилізації відходів (сортування, переробки і т. д.)» [2]. Такі бібліотеки у своїх проєктах зосередили увагу на пов'язаних з екологією послугах, заходах, літературі й інтернет-ресурсах, демонструючи свою соціальну роль і відповідальність як лідерів у сфері екологічної культури.

У світі Рух «Зелені бібліотеки» був започаткований більше 20 років тому. Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій та установ (IFLA), у складі якої є група навколишнього середовища, сталого розвитку та бібліотек (ENSULIB), визначає «зелені бібліотеки» за такими критеріями: бібліотечні будівлі максимально відповідають критеріям зеленого будівництва; впроваджують елементи екологічного управління на основі світових стандартів; демонструють власним прикладом практики сталого споживання в діяльності бібліотек; проводять просвітницьку роботу та надають інформаційні матеріали щодо сталого розвитку, залучають громадськість до вивчення та вирішення екологічних питань. Від 2016 р. IFLA щорічно нагороджує «зелені бібліотеки» за екологічні ініціативи – IFLA Green Library Award [3].

Крім IFLA та ENSULIB на міжнародному рівні існують національні ініціативи, що сприяють розвитку бібліотечного руху за сталий розвиток: круглий стіл з питань сталого розвитку «SustainRT» Американської бібліотечної асоціації; «Сталі бібліотеки» Австралійської бібліотечно-інформаційної асоціації ALIA; Німецькомовна мережа «Netzwerk Grüne Bibliothek». Вони забезпечують ресурси для бібліотечної спільноти шляхом розробки навчальних програм, колекцій, подій, адвокації, комунікації, сталого дизайну бібліотечних будівель та простору, збирають корисну інформацію про книги, статті, вебсайти, блоги, соціальні групи та проєкти з питань зелених бібліотек, підтримують професійний розвиток та підвищення рівня обізнаності серед працівників бібліотек щодо екологічних проблем, сприяють проведенню досліджень бібліотеками з питань навколишнього середовища [4].

Зрозуміло, українські бібліотеки часто не мають можливостей радикально реконструювати свої споруди в енергоефективному напрямі і функціонують у давно зведених будівлях. Але організувати і запропо-

нувати громадам відкритий і легкий доступ до екологічних знань, продемонструвати власним прикладом практики сталого споживання в діяльності бібліотек, провести просвітницьку роботу та надати інформаційні матеріали щодо сталого розвитку, залучаючи громадськість до вивчення та вирішення екологічних питань, українські бібліотеки здатні на достатньо високому рівні.

Частина українських бібліотек вже приєдналася до світового еко руху «Зелена бібліотека» і мають кейси успішних екологічних проєктів.

Першими до Руху «Зелені бібліотеки» приєдналися університетські бібліотеки. Вони комплексно працюють у програмі «Зелений університет». Яскравими прикладами участі бібліотек ЗВО в «зеленому русі» є проєкт «Зелена бібліотека», який реалізується бібліотекою Сумського державного університету за підтримки Goethe Institute з вересня 2018 р., а також бібліотека Eco-friendly – проєкт Науково-технічної бібліотеки ім. Г. І. Денисенка НТУ України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», який стартував 30 вересня 2019 р.

Ці проєкти спрямовані на популяризацію свідомого споживання, зменшення відходів та поширення екозвичок на власному прикладі. Спільним для діяльності учасників цих проєктів є дотримання концепції “Zero Waste” та правил “5 R”: refuse, reduce, reuse, recycle, rot. А саме: користування предметами побуту багаторазового вжитку; використання електронного документообігу; перетворення непотрібних речей в оригінальний декор; сортування відходів, передача їх на перероблення тощо. У бібліотеках встановлюються контейнери для сортування відходів: паперу, паперових стаканчиків, ресурсоцінної сировини (пластик, скло, метал) та ін.

Співробітниками бібліотеки СумДУ розроблено та поширено відкриті освітні ресурси, покликані популяризувати екологічний спосіб життя та академічну культуру. З метою популяризації «життя у стилі ЕКО» проводяться інтерактивні заходи, виставки та онлайн-ігри Garbage Hero. У 2020 р. започатковано рубрику «Абетка екоактивіста», матеріали якої пропагують принципи зеленого офісу, стиль життя «Нуль відходів», «зелені» автомобілі та технології, еко-свідоме харчування, «Апсайклінг – нове життя старих речей!», «Батарейки. Обережно!» [5].

У рамках проєкту НТУУ «КПІ» «Бібліотека Eco-friendly» створюються інформаційні плакати для сортувальних станцій, а також дописи, інфографіки, візуалізації про правила сортування, корисних екозвичок, екологічних міфів та лайфхаків, які публікуються на бібліотечних каналах у фейсбуці, телеграмі, інстаграмі та ютубі, здійснюється реновація

зелених насаджень бібліотеки для оновлення дизайну та створення комфортних умов для користувачів [6].

До проєкту «Зелені бібліотеки» долучилися, розробивши власні екостратегії, Наукова бібліотека НУБіП України, Наукова бібліотека Харківського Національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова, бібліотека ім. Л. Каніщенко Західноукраїнського національного університету та ін. Можна стверджувати, що, поширюючи екологічні знання серед студентів та екозвички на власному прикладі, університетські бібліотеки покращують власний імідж.

Оригінальний практичний досвід у межах реалізації проєкту «Зелені бібліотеки» вже напрацьований публічними бібліотеками.

У 2020 р. Вінницька ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва оголосила конкурс еколого-просвітницьких проєктів «Green-майданчик громади – Бібліотека», що став поштовхом для активізації роботи бібліотек Вінниччини в напрямі екологічного просвітництва, формування екологічних цінностей у жителів територіальних громад, сприяння збереженню навколишнього середовища. Найцікавіші конкурсні роботи висвітлювалися на власних бібліотечних медіаресурсах: блозі науково-методичного відділу Вінницької ОУНБ «Бібліоконтинент Вінниччина», ютюб-каналах, сайтах і блогах бібліотек-учасниць [7].

Херсонська обласна бібліотека для юнацтва ім. Б. А. Лавреньова також підтримує екотренди, реалізувавши онлайн протягом 2020–2021 рр. в умовах карантину всі колишні офлайн-активності: онлайн-зустрічі на екологічному майданчику «Зелений кінотеатр» для учнів ЗОШ, заходи з популяризації апсайклінгу (напряму у дизайні, який працює виключно з вторинними матеріалами) [8].

Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. Т. Шевченка впроваджує навчально-ігровий екологічний проєкт «Еко-стиль твого міста», що покликаний сформувати культуру поведінки з відходами у дітей, а через них у їхніх батьків (сортування сміття та заробляння на цьому додаткових коштів, ознайомлення з наслідками утворення несанкціонованих сміттєзвалищ, спалювання відходів та ін.). У 2018 р. фахівці бібліотеки відвідали серію тренінгів за підтримки програми розвитку молоді і громад «Активні громадяни» Британської ради в Україні. Результатом тренінгів став проєкт соціальної дії, який отримав фінансування більше 14 тис. грн. За ці кошти були придбані конструктори для будівництва екологічного містечка, пластикові контейнери для роздільного збирання сміття, реалізовані навчально-ігрові програми з популяризації досвіду рециклінгу сміття в країнах Європи тощо. За допомогою таких проєктів

діти і дорослі отримують інформацію про небезпеку для довкілля, яку створює безвідповідальне ставлення до відходів, більше дізнаються про екопродукцію, яку можуть застосовувати в повсякденному житті, навчаються правильно сортувати сміття і берегти природу [9].

Помітною тенденцією останніх років є створення екобібліотек у середовищі сільських бібліотек. Це створює позитивний вплив на розвиток територіальних громад, оскільки такі бібліотеки поєднують не тільки функції інформаційного, просвітницького центру громади, а й комунікаційного, творчого, культурного й дозвілєвого, де люди навчаються впродовж усього життя, здобуваючи і знання, і необхідні навички в сучасному мінливому світі. Екологічний профіль визначила головним у своїй діяльності Зимівницька сільська бібліотека-філія Херсонської ЦБС, яка працює за проектом «Еко-бібліотека» під гаслом «Жити в стилі еко – вчить бібліотека» з метою залучення населення до сортування сміття через використання екошопів, екопунктів, екодесантів для розв'язання конкретних соціально-екологічних проблем у співпраці з представниками громади, акцій з озеленення територій, популяризацію літератури на екологічну тематику, проведення просвітницьких заходів в екологічних форматах (екотайми, екохвилі) з використанням ІТ [10].

Упродовж тривалого часу плідно працює в галузі безперервної екологічної просвіти Бібліотека на Пріорці для дітей (м. Київ). Благодійний фонд «Бібліотечна країна» впроваджує проєкт створення в бібліотеці унікального екологічного освітнього простору для надання теоретичної і прикладної інформації на екологічну тематику для дітей та батьків з метою дотримання правил природокористування в побуті, природі, на робочому місці, формування естетичних смаків і усвідомлення краси довкілля, необхідності охорони й захисту природи. Новий екологічний простір включатиме креативний екодизайн (природні кольори, натуральні матеріали), елементи декору з переробних матеріалів (вторсировини), підбірку книг та електронних носіїв на екологічну тематику та навколишній світ, лекції та майстер класи з екологічної тематики, сортування сміття та його перероблення, екоclub та ін.

Серед втілюваних проєктів бібліотеки помітне місце посідає екокраєзнавство, у рамках якого установа тісно співпрацює з громадою, волонтерами та екологами для збереження та розвитку історичної місцевості Крістерова гірка, яка є об'єктом природно-заповідного фонду України і має статус ботанічної пам'ятки природи [11].

Важливе місце у формуванні екологічної культури учнівської молоді займають шкільні бібліотеки. Програма «ЕКО-бібліотека» реалізу-

ється в Шульгівському ліцеї на Дніпропетровщині, оновлений бібліотечний простір якого перетворився в сучасний інформаційно-ресурсний центр, який реалізує ініціативи щодо необхідності укладання договорів на вивезення сміття, проводить благодійні акції «За життя без сміття!» та ін. [12].

З метою поширення практики насінневих обмінів та освітніх програм із збереження локального біорізноманіття в бібліотеках України Рух «Зелені бібліотеки» спільно з ГО «Насіннева скарбниця України. Обмін для життя» ініціювали проєкт «Насінневі бібліотеки». Початково проєкт «Насіннева бібліотека» був започаткований у публічній бібліотеці м. Естеван (Канада) у 2018 р. Мета проєкту – створення історій успіху та поширення досвіду серед бібліотечної спільноти про нову послугу для громади – насінневі обміни. Завданнями «насінневих бібліотек» є збереження рідкісних, місцевих сортів насіння, а також просвітництво щодо збереження біорізноманіття живої природи та розв'язання інших екологічних проблем. Крім того, це також гарний привід для згуртування членів громади навколо теми садівництва. У межах такої діяльності бібліотека створює спільноту однодумців, проводить навчальні програми, лекції, майстер-класи на екологічні, природоохоронні теми, при ній працюють клуби органічного землеробства, квіткарства тощо.

Нині до Всеукраїнського проєкту «Насінневі бібліотеки» долучилися близько 50 бібліотек України, які поширюють світовий досвід та запроваджують новий комплексний вид бібліотечних послуг для громад України [13].

До проєкту «Насіннева бібліотека» долучилася Львівська обласна бібліотека для дітей з метою наочних демонстрацій міським дітям процесу висадження і вирощування рослин від зернини до повноцінної культури, процесу вирощування їжі, ознайомлення з професіями агронома, садівника, квітникаря, організації обміну насінням між городянами, які мають присадибні або дачні ділянки тощо. Крім того, бібліотека організовує лекції про здорове харчування, майстерні з виготовлення еколистівок, огляди літератури про збереження локального біорізноманіття України, цікаві факти про садження і вирощування рослин та ін. Участь бібліотек у цьому проєкті наповнює їх новим якісним змістом і перетворює із звичайних книгозбірень у сучасні культурно-освітні майданчики для проведення екологічних заходів, живого спілкування й дозвілля молоді [14].

Проєкт «Жити в стилі ЕКО – вчить бібліотека!» Львівської обласної бібліотеки для дітей увійшов до п'ятірки найкращих у конкурсі IFLA Green Library Award 2017 [2].

Бібліотеки відіграють важливу роль у поширенні зеленого (екологічного) туризму в Україні, інформуючи про природні й історико-культурні принади регіону і забезпечуючи необхідну інформаційну підтримку у справі популяризації потенційно привабливої для організації туристичних візитів території. Ця функція є особливо значущою в діяльності сільських бібліотек, які вже мають досвід використання відповідних ресурсів для інформаційного супроводу зеленого туризму як виду відпочинку, розроблення краснзнавчих екскурсійних екологічних стежок, туристичних маршрутів, збирання й публікації матеріалів з екології рідного краю в місцевих газетах тощо.

Наприклад, бібліотека с. Олексіївки Кодимської міської громади Подільського району Одеської області бере активну участь в реалізації проекту з розвитку агротуризму «Яблуневі сади Олексіївки», надаючи організаторам турів інформацію про тенденції світового туризму, правові норми діяльності, сповіщаючи потенційних туристів про переваги відпочинку та дозвілля на території села, добираючи матеріали для якісного інформаційного наповнення екскурсій та ін. [15].

Екотуризм є одним із цікавих напрямів діяльності бібліотеки-філії № 2 Миколаївської ЦБС. Інформаційне забезпечення екологічних екскурсій не лише розширює краснзнавчі знання, а й формує усвідомлення важливості для міста парків та скверів [16].

Перспективним напрямом діяльності бібліотек у галузі з екологічного просвітництва є створення на їхній базі центрів екологічної інформації або університетів екологічних знань. З підписанням Конвенції «Про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля» («Орхуська конвенція», 1998) та її ратифікації ВР України (1999) з метою підвищення рівня екологічної освіти та культури громадян, розширення участі громадськості у формуванні державної екологічної політики, формування нового природоохоронного менталітету започатковано створення інформаційно-тренінгових центрів в усіх областях України.

У Кіровоградській області Орхуський центр екологічної інформації створено на базі відділу документів з економічних, технічних та природничих наук Обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Д. І. Чижевського, яка разом з Департаментом екології та природних ресурсів Кіровоградської ОДА є засновницею Центру. Орхуським центром щорічно проводяться засідання круглого столу, дискусійні платформи з екологічних проблем області [17]. Робота Центру посилила

роль бібліотеки у згуртуванні громади міста навколо розв'язання екологічних проблем регіону.

Бібліотека-філія № 2 ЦБС м. Миколаєва також позиціонує себе як Миський центр екологічної інформації та культури, який здійснює інформаційне забезпечення системи безперервної екологічної освіти населення, організовуючи засідання екологічного лекторію, семінари, тренінги, майстер-клас, воркшопи, екологічні акції, толоки, флешмоби, щорічну науково-практичну конференцію «Миколаївські міські екологічні читання «Збережемо для нащадків» та ін. Повна інформація про діяльність Центру відображається на його сайті. Бібліотека також пропонує коворкінгову зону «Екопростір. Працюємо разом» у Залі екологічної інформації – своєрідному колективному офісі для спілкування, обміну ідеями та діяльності у вирішенні питань захисту навколишнього середовища та покращення екології в Миколаєві та регіоні [18].

Активно працює і Центр екологічної інформації Херсонської ОУНБ ім. О. Гончара, який висвітлює особливості екологічного стану цього південного регіону, об'єднує наявні в різних організаціях Херсонської області ресурси з екології (включно з інтернет-ресурсами) і забезпечує швидкий доступ до матеріалів цієї тематики [19].

На базі Одеської національної наукової бібліотеки функціонує Університет екологічних знань, який має просвітницький характер і покликаний формувати екологічну свідомість і культуру населення [20].

Бібліотеки в Україні стали інформаційними й культурними екологічними центрами, які формують довідково-бібліографічні апарати з екології, створюють тематичні бази даних, ведуть аналітичну роботу, розробляють методики надання екологічної інформації населенню. За останні роки з'явилася низка методичних рекомендацій, дайджестів, програм, оглядово-аналітичних бюлетенів для публічних бібліотек щодо проведення заходів та висвітлення досвіду бібліотек з виховання екологічної культури в різних вікових групах користувачів.

Зокрема, ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» спільно з Державною науково-педагогічною бібліотекою України імені В. О. Сухомлинського було розроблено Рекомендації щодо проведення у 2020 р. Всеукраїнського місячника шкільних бібліотек під гаслом «Шкільна бібліотека та екологічна просвіта учнів» [21].

НТБ Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу створений Каталог книжково-інформаційної виставки, який вміщує найновіші матеріали з основ екології, соціоекології, радіаційної екології, техноекології, екології людини, природоохоронної політики

та інших екологічних проблем сучасності. До каталогу включено книги, статті зі збірників, журналів і газет з фондів НТБ ІФНТУНГ [22].

В електронному бібліографічному списку «Бібліотеки і екологічне просвітництво» (2014) Вінницької ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва зібрана інформація про досвід роботи бібліотек з популяризації екологічних знань [23].

Тернопільською ОУНБ розроблено методичні поради щодо реалізації Цілей сталого розвитку та виховання екологічної культури громадян «Бібліотека як осередок екологічного виховання» (2020) [24].

Інформаційно-довідковий вебсайт у світ природи та екології «Екологічний портал Київщини» створений КЗ КОР «Київська обласна бібліотека для дітей» з метою привернення уваги громади до ключових екологічних проблем області [25].

Окремим напрямом екологічної діяльності бібліотеки є проведення соціологічних досліджень для визначення рівня екологічної грамотності населення та його поінформованості про екологічні проблеми країни, регіону, територіальної громади. Так, Кіровоградська обласна бібліотека для юнацтва ім. Є. Маланюка у 2016 р. провела обласне соціологічне дослідження «Проблеми екології та роль бібліотек у формуванні екологічного світогляду молоді», у якому взяли участь понад 1,5 тис. осіб віком від 14 до 35 років. Результати показали, що більшість опитаних (65,8%) переконані, що формування екологічної культури є одним з головних напрямів виховання молоді [26].

Важливе значення в еколого-просвітницькій діяльності бібліотек відіграють професійні вміння співробітників із збирання, систематизації і репрезентації інформації, що несе в собі екологічні знання. Тому важливим напрямом роботи бібліотек є екологічна освіта самих бібліотекарів. Для підвищення рівня фахової підготовленості бібліотекарів у справі формування екологічної культури населення використовуються різноманітні форми підвищення кваліфікації – вебінари, семінари, курси підвищення кваліфікації та ін.

Зокрема, заслуговують на увагу вебінар «Формування екологічного світогляду та активної життєвої позиції юнацтва та молоді в бібліотеках України» (Кіровоградська обласна бібліотека для юнацтва ім. Є. Маланюка, 2016), семінар для бібліотекарів Луганської області «Еколого-просвітницька діяльність у бібліотечній справі» (Луганська ОУНБ, 2019), вебінар «Інтернет-ресурси для створення вікторин, опитувань і тестів з екологічної тематики» (Орхуський центр екологічної інформації, 2020), обласний онлайн-семінар «Еколого-просвітницька

діяльність бібліотечних установ» (Київська обласна бібліотека для дітей, 2021 р.) та ін.

Активісти Всеукраїнської екологічної ліги на своєму порталі діляться досвідом інформаційно-просвітницької роботи серед населення, спрямованої на охорону довкілля. На таких заходах і ресурсах співробітники бібліотек обмінюються оригінальним досвідом екологічної просвіти в тісному контакті з науковцями навчальних закладів та установ.

Корисним для українських бібліотек є досвід формування екологічної культури, накопичений зарубіжними колегами, наприклад, напрям вивчення природи через проекти садівництва в бібліотеках. У Nature Explorium (штат Нью-Йорк, США), який є частиною публічної бібліотеки Middle Country Public Library і є безкоштовним для всіх відвідувачів, діти можуть виростити рослини, дослідити властивості води, почитати на природі. Через цей відкритий майданчик бібліотека надає місцевій громаді унікальний спосіб пов'язати грамотність, навчання та розуміння природи в рамках регулярного відвідування бібліотеки [27].

Університетський коледж Корк, як і всі державні інституції в Ірландії, відповідно до Програми енергоефективності в державному секторі, був зобов'язаний підвищити енергоефективність на 33% до 2020 р. Бібліотека, яка є одним з найбільших споживачів електроенергії, стала пілотним проектом у виконанні завдання, у рамках якого бібліотеці гарантується, що грошові заощадження за рахунок підвищення енергоефективності залишатимуться в бюджеті бібліотеки для інвестицій у майбутні екологічні проекти. У результаті бібліотека започаткувала кампанію з питань сталого розвитку «Love our Library» та отримала відзнаку IFLA Green Library Award у 2019 р. Протягом перших шести місяців бібліотека заощадила 20 тис. євро, які були реінвестовані в повітряний бар'єр біля парадного входу в бібліотеку, що зменшив кількість холодного повітря, що надходить до будівлі взимку, і теплого повітря – влітку. У 2018 р. за рахунок збережених коштів була встановлена «Жива стіна» з кімнатних рослин у читальній залі бібліотеки. Вона усуває токсини з повітря, поглинає запахи, посилює концентрацію, пам'ять, продуктивність роботи читачів. Користувачі і персонал мають право занести в бібліотеку лише чашки багаторазового використання (відкрито 12 фонтанів для питної води), заборонено одноразовий пластиковий посуд, діє обов'язкове правило сортування відходів [28].

Одним з найважливіших викликів сучасності є проблема зменшення екологічного сліду в повсякденному житті. Так, Бібліотека Вільного Університету в Берліні дотримується принципу незастосування зайвого паперу та роздруків. Все програмне забезпечення бібліотеки, меблі

та канцелярське приладдя закуповується лише у фірм, що додержуються екологічних принципів [29].

Принцип усвідомленої особистої відповідальності за охорону навколишнього середовища кожного містянина втілюється в Публічній бібліотеці м. Ханчжоу (Китай). Бібліотека відкрила для громадськості екологічну філію (2016), збудовану на території колишнього сміттевого полігону, що у 2010 р. був перетворений на екологічний парк. Завдяки волонтерам навколо бібліотеки гуртуються небайдужі мешканці, яких навчають бути професійними «зеленими пропагандистами». Передбачено, що участь в екологічних заходах бібліотеки допоможе заробити кредити, котрі згодом будуть обмінюватися на знижки в різних закладах міста. Бібліотека відзначена в п'ятірці переможців премії IFLA Green Library Award 2020 [30].

Проект «Просвітницька робота з охорони довкілля», який діє у фінських публічних бібліотеках та фінансується Міністерством освіти та культури, сприяє екологічній обізнаності бібліотек, вуглецевій нейтральності та економії спільного використання. Тринадцять бібліотек у Фінляндії розпочали власні розрахунки вуглецевого сліду. Фінські бібліотеки мають унікальні екологічні бібліобуси із сонячними батареями, від яких заряджаються акумулятори для освітлення та роботи комп'ютерів [31].

Таким чином, формування екологічної культури населення є стратегічно важливим напрямом діяльності бібліотек в Україні в процесі їхнього поступового перетворення на центри екологічної інформації і суспільних ініціатив для реалізації цілей сталого розвитку.

Бібліотеки України беруть безпосередню участь у формуванні інформаційного екологічного простору: надають вільний доступ до світових інформаційних ресурсів в екологічній сфері і стають виробниками власних інформаційних екологічних продуктів.

Нова концепція призначення бібліотек передбачає використання їхніх інноваційних можливостей доступу до інформації, незалежно від часу й місцезнаходження як документа, так і користувача. Іншими словами, сучасні бібліотеки перетворюються на вузлові інформаційні центри, що концентрують та розподіляють інформаційні потоки в галузі екології.

До основних напрямів діяльності бібліотек в архітектоніці екологічної освіти і виховання належать робота за комплексними програмами та цільовими проектами екологічного напрямку, безперервна екологічна просвіта та формування громадянської позиції користувачів з використанням масових та індивідуальних форм роботи, науково-методична діяльність для вивчення потреб користувачів в інформації та ін.

Українські бібліотеки, як і бібліотеки розвинутих країн, активно долучаються до світового проєкту «Зелені бібліотеки», який має на меті перетворення бібліотек на екологічно свідомі центри, що не тільки проводять інформативну політику серед своїх читачів, а й змінюють себе в екологічному сенсі (енергозбереження, ощадливе використання природних ресурсів та ін.).

Просвітницька екологічна діяльність бібліотек є важливою в розв'язанні конкретних нагальних проблем захисту навколишнього середовища, їхня спільна робота з екологами сприяє вихованню в користувачів бережливого ставлення до природи.

Використовуючи традиційні й інноваційні форми і методи роботи, працівники українських бібліотек формують екологічну культуру користувачів, спонукають їх до роздумів над екологічними проблемами, пробуджують небайдуже ставлення до довкілля, долучають до читання літератури на екологічну тематику.

Список бібліографічних посилань

1. Про концепцію екологічної освіти в Україні від 20.12.2001. *Верховна Рада України. Законодавство України : вебпортал* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6-19290-01#Text> (дата звернення: 07.05.2022).

2. Русакова Л. Еко-проєкт Львівської обласної бібліотеки для дітей – у п'ятірці найкращих конкурсу від ІФЛА «Зелена бібліотека 2017» IFLA Green Library Award. *Українська бібліотечна асоціація : вебпортал*. 2017. 26 лип. URL: <https://ula.org.ua/en/news-2/3766-eko-proekt-lvivskoi-oblasnoi-biblioteku-dlia-ditei-u-p-iatirtsii-naikrashchykh-konkursu-vid-ifla-zelena-biblioteka-2017-ifla-green-library-award>

3. Інформаційна кампанія Рух «Зелені бібліотеки» в Україні. *Благодійний фонд «Бібліотечна країна» : вебсайт*. 2020. 1 квіт. URL: <https://web.archive.org/web/20200719195116/http://livelibrary.com.ua/green-library/green-libraries-movement/>

4. «Зелені бібліотеки» в міжнародному контексті. *Благодійний фонд «Бібліотечна країна» : вебсайт*. 2020. 12 квіт. URL: <http://livelibrary.com.ua/greenlibrary/intern-green/>

5. Проєкт «Зелена бібліотека» Сумського державного університету. *Сумський державний університет : сайт*. URL: <https://library.sumdu.edu.ua/uk/biblioteka/library-projects/zelena-biblioteka.html> (дата звернення: 14.05.2022).

6. Бібліотека Eco-friendly. *Науково-технічна бібліотека ім. Г. І. Дени-*

сенка НТУУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»: сайт. URL: <https://www.library.kpi.ua/biblioteka-eco-friendly/> (дата звернення: 14.05.2022).

7. Кравченко С. «Green-майданчик громади – Бібліотека». Блог «Публічна бібліотека об'єднаної територіальної громади» Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого. 2020. 19 жовт. URL: <https://oth.nlu.org.ua/?p=4295>

8. Вірлич Є. Екологічні проекти, історія Херсона та інші «фішки» херсонської бібліотеки імені Лавреньова. *Кавун.City*. 2020. 12 черв. URL: <https://kavun.city/articles/83657/ekologichni-proekti-istoriya-hersona-ta-inshi-fishki-hersonskoi-biblioteki-imeni-lavrenova>

9. Проект «Екостиль твого міста». *Благодійний фонд «Бібліотечна країна» : вебсайт*. 2020. 28 квіт. URL: <http://livelibrary.com.ua/greenlibrary/ecostyl/>

10. Кравченко С. Тримати поглядом майбутнє: фокус екологічного просвітництва. Блог «Публічна бібліотека об'єднаної територіальної громади» Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого. 2020. 4 груд. URL: <https://oth.nlu.org.ua/?p=4408>

11. Кобець Г. Жити в стилі «еко» вчить бібліотека на Пріорці в Києві. *Урядовий кур'єр : сайт*. 2019. 16 верес. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/news/zhiti-v-stili-eko-vchit-biblioteka-na-priorci-v-ki/>

12. Програма «ЕКО-бібліотека» в Шулгівському ліцеї. *Благодійний фонд «Бібліотечна країна» : вебсайт*. 2021. 14 верес. URL: <http://livelibrary.com.ua/greenlibrary/shulgivsk/>

13. Насінневі бібліотеки як нова послуга для громад. *Громадський Простір : портал*. 2020. 22 серп. URL: <https://www.prostir.ua/?news=nasinnjevi-biblioteku-yak-nova-posluha-dlya-hromad>

14. Від зернинки до рослини: маленьким львів'янам пропонують насіння і книги про вирощування. *Espresso.TV : сайт*. 2021. 31 берез. URL: <https://zahid.espresso.tv/vid-zerninki-do-roslinki-malenkim-lvivyanam-proponuyut-nasinnya-i-knigi-pro-viroshchuvannya>

15. Напрямок участі бібліотекаря с. Олексіївки в реалізації проекту розвитку агротуризму. URL: <http://surl.li/ciqif> (дата звернення: 19.05.2022).

16. Польова В. Бібліотечні туристичні проекти: досвід реалізації URL: https://bibliotourism.blogspot.com/2015/05/blog-post_5.html (дата звернення: 18.05.2022).

17. Орхуський центр екологічної інформації. *Кіровоградська ОУНБ ім. Д. І. Чижевського : сайт*. URL: <https://library.kr.ua/ic/orhus/> (дата звернення: 22.05.2022).

18. Міський центр екологічної інформації та культури. *Центральна міська бібліотека ім. М. Л. Кропивницького м. Миколаєва* : сайт. URL: <http://www.niklib.com/biblioteku-filii/42-nazva-biblioteki-ta-jiji-nomer-2> (дата звернення: 12.05.2022).

19. Центр екологічної інформації в Херсоні. Про проєкт. URL: <http://eco.ks.ua/about.htm> (дата звернення: 16.05.2022).

20. Університет екологічних знань ОННБ. *Одеська національна наукова бібліотека* : офіц. вебсайт. URL: http://odnb.odessa.ua/view_post.php?id=163 (дата звернення: 23.05.2022).

21. Рекомендації-2020 Шкільна бібліотека і екологічна просвіта. *Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського* : сайт. URL: <http://dnpb.gov.ua/ua/всеукраїнський-місячник-шкільних-бі/> (дата звернення: 23.05.2022).

22. Екологічна освіта – пріоритетний напрямок державної політики : каталог кн.-інформ. виставки / ред. Л. А. Жолобок. Івано-Франківськ : НТБ ІФНТУНГ, 2015. 49 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1VRYIrE-DLovUd2D_puNW8etiPx1DUsIV/view (дата звернення: 28.05.2022).

23. Бібліотека і екологічне просвітництво (Віртуальний бібліографічний список). *Вінницька ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва* : сайт. URL: http://old.library.vn.ua/includes/biblioteka_i_ekologichne_prosvitnutstvo (дата звернення: 10.05.2022).

24. Бібліотека як осередок екологічного виховання (участь бібліотек у реалізації Цілей сталого розвитку) : метод. поради / ред. Г. Й. Жовтко. Тернопіль, 2020. URL: https://library.te.ua/wp-content/uploads/2021/03/eco_library.pdf (дата звернення: 26.05.2022).

25. КЗ КОР «Київська обласна бібліотека для дітей» започатковує проєкт «Екологічний портал Київщини». *Київська обласна бібліотека для дітей* : сайт. URL: <https://ecology.child-library.kiev.ua/index.php/pro-proekt> (дата звернення: 25.05.2022).

26. Борзенко Н. Роль бібліотек у формуванні екологічного світогляду та активної життєвої позиції молоді. *Бібл. планета*. 2017. № 2. С. 20–22. URL: <https://lib.kr.ua/?p=2618> (дата звернення: 5.06.2022).

27. Вивчення природи через проєкти садівництва в бібліотеках. *Благодійний фонд «Бібліотечна країна»* : вебсайт. 2020. 1 трав. URL: <http://livelibrary.com.ua/greenlibrary/nature-explorium/>

28. «Love our Library», University College Cork, Ірландія, IFLA Green Library Award 2019. *Благодійний фонд «Бібліотечна країна»* : вебсайт. 2020. 12 квіт. URL: <http://livelibrary.com.ua/greenlibrary/love-our-library/>

29. Степанюк О. Л., Кирпита Т. В. Бібліотека вільного університету

в Берліні. Екологічність як відповідь на виклики сучасності. URL: <http://eadnurt.diit.edu.ua/bitstream/123456789/12209/1/Stepaniuk.pdf> (дата звернення: 4.06.2022).

30. Екологічна філія публічної бібліотеки Ханчжоу, Китай. *Благодійний фонд «Бібліотечна країна» : вебсайт*. 2020. 20 трав. URL: <http://livelibrary.com.ua/greenlibrary/hangzhou-public-library/>

31. Просвітницька робота з охорони довкілля в фінських бібліотеках. *Благодійний фонд «Бібліотечна країна» : вебсайт*. 2021. 25 лют. URL: <http://livelibrary.com.ua/greenlibrary/просвітницька-робота-з-охорони-довки/>

References

1. Pro kontseptsiiu ekolohichnoi osvity v Ukraini [On the concept of environmental education in Ukraine] (2001). *Verkhovna Rada Ukrainy: vebсайт – Verkhovna Rada of Ukraine: website* [in Ukrainian]. Retrieved May 7, 2022, from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6-19290-01#Text>

2. Rusakova, L. (2017). Eko-proekt Lvivskoi oblasnoi biblioteky dlia ditei – u piatirtsi naikrashchykh konkursu vid IFLA “Zelena biblioteka 2017” IFLA Green Library Award [The eco-project of the Lviv Regional Library for Children is in the top five of the competition from IFLA “Green Library 2017” IFLA Green Library Award]. *Ukrainska bibliotekna asotsiatsiia: vebportal – Ukrainian Library Association: webportal* [in Ukrainian]. Retrieved from <https://ula.org.ua/en/news-2/3766-eko-proekt-lvivskoi-oblasnoi-biblioteky-dlia-ditei-u-p-piatirtsi-naikrashchykh-konkursu-vid-ifla-zelena-biblioteka-2017-ifla-green-library-award>

3. Informatsiina kampaniia Rukh “Zeleni biblioteky” v Ukraini [Information campaign of the “Green Libraries” movement in Ukraine]. *Blahodiinyi fond “Bibliotekna kraina”: vebсайт – Charitable Foundation “Library Country”: website*. (2020) [in Ukrainian]. Retrieved from <https://web.archive.org/web/20200719195116/http://livelibrary.com.ua/greenlibrary/green-libraries-movement/>

4. “Zeleni biblioteky” v mizhnarodnomu konteksti [“Green libraries” in the international context]. *Blahodiinyi fond “Bibliotekna kraina”: vebсайт – Charitable Foundation “Library Country”: website*. (2020) [in Ukrainian]. Retrieved from <http://livelibrary.com.ua/greenlibrary/intern-green/>

5. Proiekt “Zelena biblioteka” Sumsokho derzhavnoho universytetu [Project “Green Library” of Sumy State University]. *Sumskiy derzhavnyi universytet: sait – Sumy State University: website* [in Ukrainian]. Retrieved May 14,

2022, from <https://library.sumdu.edu.ua/uk/biblioteka/library-projects/zelenabiblioteka.html>

6. Biblioteka Eco-friendly [Eco-friendly library]. *Naukovo-tekhnichna biblioteka im. H. I. Denysenka NTUU “Kyivskiy politekhnichnyi inctytut imeni Ihoria Sikorskoho”*: sait – *The G. I. Denysenko Scientific and Technical Library NTUU “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”*: website [in Ukrainian]. Retrieved May 14, 2022, from <https://www.library.kpi.ua/biblioteka-eco-friendly/>

7. Kravchenko, S. (2020). “Green-maidanchyk hromady – Biblioteka” [“Green community site – Library”]. *Bloh “Publichna biblioteka obiednanoi terytorialnoi hromady” Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho – Blog “Public Library of the United Territorial Community” of the National Library of Ukraine named after Yaroslav the Wise* [in Ukrainian]. Retrieved from <https://oth.nlu.org.ua/?p=4295>

8. Virlych, Ye. (2020). Ekologichni proiekty, istoriia Khersona ta inshi “fishky” khersonskoi biblioteky imeni Lavrenova [Ecological projects, history of Kherson and other “chips” of the Kherson library named after Lavrenov]. *Kavun.City – Watermelon.City* [in Ukrainian]. Retrieved from <https://kavun.city/articles/83657/ekologichni-proekti-istoriya-hersona-ta-inshi-fishki-hersonskoi-biblioteki-imeni-lavrenova>

9. Proiekt “Ekostyl tvoho mista” [“Ecostyle of your city” project]. *Blahodiinyi fond “Bibliotekna kraina”*: vebсайт – *Charitable Foundation “Library Country”*: website. (2020) [in Ukrainian]. Retrieved from <http://livelibrary.com.ua/greenlibrary/ecostyl/>

10. Kravchenko, S. (2020). Trymaty pohliadom maibutnie: fokus ekolohichnoho prosvitnytstva [Keeping an eye on the future: the focus of environmental education]. *Bloh “Publichna biblioteka obiednanoi terytorialnoi hromady” Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho – Blog “Public Library of the United Territorial Community” of the National Library of Ukraine named after Yaroslav the Wise* [in Ukrainian]. Retrieved from <https://oth.nlu.org.ua/?p=4408>

11. Kobets, H. (2019). Zhyty v styli “eko” vchyt biblioteka na Priortsi v Kyievi [The library on Prioryka in Kyiv teaches you to live in an “eco” style]. *“Uriadovyi kurier”*: sait – *“Government Courier”*: website [in Ukrainian]. Retrieved from <https://ukurier.gov.ua/uk/news/zhiti-v-stili-eko-vchit-biblioteka-na-priorci-v-ki/>

12. Prohrama “EKO-biblioteka” v Shulhivskomu litsei [“ECO-library” program at the Shulgiv Lyceum]. *Blahodiinyi fond “Bibliotekna kraina”*:

vebsait – Charitable Foundation “Library Country”: website. (2021) [in Ukrainian]. Retrieved from <http://livelibrary.com.ua/greenlibrary/shulgivsk/>

13. Nasinnievi biblioteky yak nova posluha dlia hromad [Seed libraries as a new service for communities]. *Hromadskyyi Prostir: portal – Public Space: portal*. (2020) [in Ukrainian]. Retrieved from <https://www.prostir.ua/?news=nasinnjevi-biblioteky-yak-nova-posluha-dlya-hromad>

14. Vid zernynky do roslynky: malenkym lvivianam proponuiut nasinnia i knyhy pro vyroshchuvannya [From a seed to a plant: small Lviv residents are offered seeds and books on growing]. *Espresso.TV-Espresso.TV*. (2021) [in Ukrainian]. Retrieved from <https://zahid.espresso.tv/vid-zerninki-do-roslinki-malenkim-lvivyanam-proponuyut-nasinnya-i-knigi-pro-vyroshchuvannya>

15. Napriamky uchasti bibliotekaria s. Oleksiivky v realizatsii proiektu rozvytku ahroturyzmu [Areas of participation of the librarian. Oleksiivki in the implementation of the agrotourism development project] [in Ukrainian]. Retrieved May 19, 2022, from <http://surl.li/ciqif>

16. Polova, V. Bibliotechni turystychni proekty: dosvid realizatsii [Library tourism projects: implementation experience] [in Ukrainian]. Retrieved May 18, 2022, from https://bibliotourism.blogspot.com/2015/05/blog-post_5.html

17. Orkuskyi tsentr ekolohichnoi informatsii [Aarhus Environmental Information Center]. *Kirovohradska OUNB im. D. I. Chyzhevskoho: sait – D. I. Chizhevsky Kirovohrad RUNL: website* [in Ukrainian]. Retrieved May 22, 2022, from <https://library.kr.ua/ic/orhus/>

18. Miskyi tsentr ekolohichnoi informatsii ta kultury [City Center of Environmental Information and Culture]. *Tsentralna miska biblioteka im. M. L. Kropyvnytskoho m. Mykolaieva: sait – M. L. Kropyvnytskyi Central City Library, Mykolaiv: website* [in Ukrainian]. Retrieved May 12, 2022, from <http://www.niklib.com/biblioteky-filii/42-nazva-biblioteki-ta-jiji-nomer-2>

19. Tsentr ekolohichnoi informatsii v Khersoni. Pro proiekt [Environmental Information Center in Kherson. About the project] [in Ukrainian]. Retrieved May 16, 2022, from <http://eco.ks.ua/about.htm>

20. Universytet ekolohichnykh znan ONNB [University of Ecological Knowledge ONNB]. *Odeska natsionalna naukova biblioteka: ofitsiynyi vebsait – Odesa National Scientific Library: official website* [in Ukrainian]. Retrieved May 23, 2022, from http://odnb.odessa.ua/view_post.php?id=163

21. Rekomendatsii-2020 Shkilna biblioteka i ekolohichna prosvita [Recommendations-2020 School library and environmental education]. *Derzhavna naukovo-pedahohichna biblioteka Ukrainy imeni V. O. Sukhomlynskoho: sait – V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine:*

site [in Ukrainian]. Retrieved May 23, 2022, from <http://dnpb.gov.ua/ua/всеукраїнський-місячник-шкільних-бі/>

22. Ekolohichna osvita – priorytetnyi napriamok derzhavnoi polityky : kataloh kn.-inform. vystavky [Environmental education is a priority direction of state policy: catalog of books and information exhibitions]. Ivano-Frankivsk, 2015 [in Ukrainian]. Retrieved May 28, 2022, from https://drive.google.com/file/d/1 VRYlrE–DLovUd2 D_puNW8 etiPx1 DUsIV/view

23. Biblioteka i ekolohichne prosvitnytstvo (Virtualnyi bibliografichnyi spysok) [Library and environmental education (Virtual bibliographic list)]. *Vynnytska oblasna universalna naukova biblioteka im. K. A. Timiriazieva: sait – K. A. Timiryazev Vinnytsia Regional Universal Scientific Library: site* [in Ukrainian]. Retrieved May 10, 2022, from http://old.library.vn.ua/includes/biblioteka_i_ekolohichne_prosvitnytstvo

24. Biblioteka yak osередok ekolohichnoho vykhovannya (uchast bibliotek u realizatsii Tsilei staloho rozvytku) [The library as a center of environmental education (participation of libraries in the implementation of the Sustainable Development Goals)]. Ternopil, 2020. 38 p. [in Ukrainian]. Retrieved May 26, 2022, from https://library.te.ua/wp-content/uploads/2021/03/eco_library.pdf

25. KZ KOR “Kyivska oblasna biblioteka dlia ditei” zapochatkovuie proekt “Ekolohichnyi portal Kyivshchyny” [Communal institution of the Kyiv regional council “Kyiv Regional Library for Children” launches the project “Ecological Portal of Kyiv Region”]. *Kyivska oblasna biblioteka dlia ditei: sait – Kyiv Regional Library for Children: website* [in Ukrainian]. Retrieved May 25, 2022, from <https://ecology.child-library.kiev.ua/index.php/pro-proekt>

26. Borzenko, N. (2017). Rol bibliotek u formuvanni ekolohichnoho svitohliadu ta aktyvnoi zhyttievoi pozytsii molodi [The role of libraries in the formation of an ecological outlook and an active life position of young people]. *Bibliotekna planeta – Library Planet* [in Ukrainian]. Retrieved June 5, 2022, from <https://lib.kr.ua/?p=2618>

27. Vyvchennia pryrody cherez proekty sadivnytstva v bibliotekakh [Exploring nature through gardening projects in libraries]. *Blahodiinyi fond “Bibliotekna kraina”: vebсайт – Charitable Foundation “Library Country”: website* (2020) [in Ukrainian]. Retrieved from <http://livelibrary.com.ua/green-library/nature-explorium/>

28. “Love our Library”, University College Cork, Irlandiia, IFLA Green Library Award 2019 [“Love our Library”, University College Cork, Ireland, IFLA Green Library Award 2019]. *Blahodiinyi fond “Bibliotekna kraina”: vebсайт – Charitable Foundation “Library Country”: website*. (2020) [in

Ukrainian]. Retrieved from <http://livelibrary.com.ua/greenlibrary/love-our-library/>

29. Stepaniuk, O. L., Kyrpyta, T. V. Biblioteka vilnoho universytetu v Berlini. Ekolohichnist yak vidpovid na vyklyky suchasnosti [Library of the Free University in Berlin. Environmentalism as a response to modern challenges] [in Ukrainian]. Retrieved June 4, 2022, from <http://eadnurt.diit.edu.ua/bitstream/123456789/12209/1/Stepaniuk.pdf>

30. Ekolohichna filiiia publichnoi biblioteky Khanchzhou, Kytai [Environmental Branch of Hangzhou Public Library, China]. *Blahodiinyi fond "Bibliotekna kraina": vebsait – Charitable Foundation "Library Country": website.* (2020) [in Ukrainian]. Retrieved from <http://livelibrary.com.ua/greenlibrary/hangzhou-public-library/>

31. Prosvitnytska robota z okhorony dovkillia v finskykh bibliotekakh [Environmental education in Finnish libraries]. *Blahodiinyi fond "Bibliotekna kraina": vebsait – Charitable Foundation "Library Country": website.* (2021) [in Ukrainian]. Retrieved from <http://livelibrary.com.ua/greenlibrary/prosvitnytska-robota-z-okhoroni-dovki/>

Стаття надійшла до редакції 10.06.2022.

Iryna Bezzub,

Junior Researcher,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

3 Hosiivskyi Ave., Kyiv 03039, Ukraine

e-mail: irabezzub@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3561-5991>

Web of Science Researcher ID: GNP-5437-2022

The Modern Library as a Center for the Formation of Ecological Culture in Ukraine

The article examines libraries activities in formation of ecological culture in Ukraine in the process of libraries gradual transformation into modern information centers and social centers of public initiatives for the realization of the goals of sustainable development. It was noted that Ukrainian libraries fulfill the task of forming an ecological culture among all age, social and professional groups of the population within the framework of informal education. It is emphasized that within the scope of such functions, library institutions take a direct part in the formation of the information ecological space, become nodal information centers that not only provide free and equal access to global information resources in the environmental field, concentrate and distribute information flows in the field of ecology, but also become eco-centers and producers of their own informational eco-products.

The main areas of libraries activity in the structure of environmental education and upbringing are analyzed, in particular, work according to complex programs and target projects, continuous environmental education using mass and individual forms of work, library being as an eco-education point for users and employees, scientific and methodological activities of libraries for studying information needs of users, etc.

The participation of Ukrainian libraries in the global project *Green Library* to transform libraries and the surrounding library space into their own eco-environments (energy conservation, sorting and processing of garbage, frugal use of natural resources, etc.), is especially examined.

The role of public libraries in the development of green tourism in Ukraine, as well as the forms of cooperation with local authorities and the population of territorial communities in solving the complex task of forming a tourism-attractive image for regions, are highlighted.

The experience of environmental activities of certain foreign library institutions is analyzed.

Conclusions that the environmental activities of libraries actively contribute to the formation of ecological culture, help in solving urgent problems of environmental protection, and contribute to the education of citizens in a careful attitude to nature, were made. It is claimed that the popularization of the experience of environmental activities of libraries will contribute to increasing of their role in the social communications system.

Keywords: library, information center, ecology, ecological culture, ecological education, green library, seed library, ecotourism.